SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 281/2012-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 22. augusta 2012 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Petra Brňáka a Milana Ľalíka prerokoval prijatú sťažnosť V. Y., t. č. vo výkone väzby, zastúpeného JUDr. J. B., B., pre namietané porušenie jeho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Tost 1/2012 zo 16. januára 2012 a takto

r o z h o d o l :

1. Právo V. Y. na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Tost 1/2012 zo 16. januára 2012 p o r u š e n é b o l o .

2. V. Y. p r i z n á v a úhradu trov konania v sume 323,50 € (slovom tristodvadsaťtri eur a päťdesiat centov), ktoré j e p o v i n n ý zaplatiť Najvyšší súd Slovenskej republiky

na účet jeho právneho zástupcu – advokáta JUDr. J. B., B., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Vo zvyšnej časti sťažnosti V. Y. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 23. marca 2012 doručená sťažnosť V. Y. (ďalej len „sťažovateľ“) vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Tost 1/2012 zo 16. januára 2012 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu“).

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol uznesením Špecializovaného trestného súdu (ďalej len „špecializovaný súd“) sp. zn. Tp 65/2011 z 27. júla 2011 vzatý do väzby podľa § 71 ods. 1 písm. a) a c) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Špecializovaný súd svojím ďalším uznesením sp. zn. Tp 65/2011 z 22. decembra 2011 vyhovel žiadosti sťažovateľa a podľa § 79 ods. 3 Trestného poriadku ho prepustil z väzby na slobodu. Najvyšší súd svojím napadnutým rozhodnutím v konaní o sťažnosti prokurátora podľa § 194 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku zrušil uznesenie špecializovaného súdu sp. zn. Tp 65/2011 z 22. decembra 2011 a zamietol žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu. Proti tomuto rozhodnutiu podal sťažovateľ sťažnosť na ústavnom súde.

3. Sťažovateľ v podanej sťažnosti koncentroval svoju argumentáciu predovšetkým na to, že *„V čase, kedy Najvyšší súd SR vydal napadnuté uznesenie, t. j. dňa 16. 01. 2012, presiahla celková lehota väzby v prípravnom konaní spolu a už predtým vykonanou väzbou*

viac ako 41 mesiacov, a to za 2 roky a 329 dní počas pôvodnej väzby spolu s 5 mesiacmi a 20 dňami následnej väzby. V danom prípade došlo k výraznému prekročeniu zákonom povolenej maximálnej lehoty trvania väzby v prípravnom konaní. Rovnako tak došlo k prekročeniu zákonom povolenej maximálnej lehoty väzby aj v zmysle § 76 ods. 6 písm. b) Tr. por., kde zákon pripúšťa ak je vedené trestné stíhanie pre zločin, lehotu väzby najviac v trvaní 36 mesiacov. Najvyšší súd... v danom prípade tieto závažné skutočnosti pri svojom rozhodovaní nezobral do úvahy, resp. ich prehliadol, čím z jeho strany došlo k vážnemu pochybeniu, ktoré malo za následok vydanie nezákonného rozhodnutia a porušenie sťažovateľových ústavných práv...“.

4. Na podklade uvedených skutočností sťažovateľ požiadal ústavný súd, aby po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„1. Najvyšší súd... v konaní vedenom pod spis. zn. 5 Tost 1/2012 uznesením z 16. 01. 2012 porušil základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu zaručenú v čl. 17 ods. 2 a ods. 5 ústavy..., právo na slobodu zaručené v čl. 5 ods. 1 a 4 dohovoru...

2. Uznesenie Najvyššieho súdu... sp. zn. 5 Tost 1/2012 z 16. 01. 2012 sa v plnom rozsahu zrušuje.

3. Sťažovateľovi sa... priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100.000,- eur...

4. Najvyšší súd... je povinný zaplatiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia...“

5. V rámci predbežného šetrenia veci si ústavný súd vyžiadal od špecializovaného súdu kompletný spisový materiál týkajúci sa trestnej veci sťažovateľa vedený na tomto súde pod sp. zn. Tp 65/2011, ktorého súčasťou bolo tiež uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Tost 5/2012 z 22. februára 2012.

6. Uznesením č. k. I. ÚS 281/2012-18 z 13. júna 2012 ústavný súd prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie.

7. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili všetci účastníci konania. Za najvyšší súd jeho predseda listom zo 14. júna 2012 a podanie právneho

zástupcu sťažovateľa, ktorým reagoval na vyjadrenie predsedu najvyššieho súdu, bolo doručené ústavnému súdu 19. júla 2012.

7.1 Predseda najvyššieho súdu vo svojom písomnom stanovisku v podstatnom argumentoval takto: *„Trváme na tom, že obvineným napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je vecne správne a zákonné. Ku žiadnemu nezákonnému držaniu obvineného vo väzbe nedošlo. Obvinený bol vzatý do väzby uznesením sudcu pre prípravné konanie z 29. júla 2011 v spojení s uznesením Najvyššieho súdu z 8. augusta 2011 sp. zn. 6 Tost 24/2011 podľa § 72 ods. 2 Tr. por. z dôvodov § 71 ods. 1 písm. a/, c/ Tr. por., takže v čase rozhodovania senátu o sťažnosti prokurátora plynula obvinenému základná lehota väzby pre prípravné konanie v zmysle § 76 ods. 2 Tr. por. Nesúhlasím preto so závermi senátu vo veci sp. zn. 3 Tost 5/2012.“*

7.2 Právny zástupca sťažovateľa k argumentácii najvyššieho súdu zotrval na svojom stanovisku s dodatkom: *„.... nesúhlasím s vyjadrením predsedu Najvyššieho súdu SR... v ktorom prezentuje svoj osobný nesúhlasný názor vo vzťahu k rozhodnutiu Najvyššieho súdu SR č.k.: 3 Tost 5/2012. Predmetné rozhodnutie nie je predmetom podanej sťažnosti.“*

8. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci v súvislosti s namietaným porušením označených práv.

II.

9. Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

10. Z ustanovenia čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že ústava rozdeľuje ústavnú ochranu základných práv a slobôd, ako aj ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z príslušnej medzinárodnej zmluvy medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany týmto právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ako aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Z ustálenej judikatúry ústavného súdu ďalej vyplýva, že právomoc ústavného súdu vo vzťahu k rozhodovaniu všeobecných súdov vo väzobných veciach je daná len na preskúmanie dôvodu a spôsobu obmedzenia osobnej slobody, t. j. či proti osobe, ktorá sa berie do väzby, bolo vznesené obvinenie, rozhodnutie o väzbe sa odôvodnilo aj skutkovými okolnosťami, o väzbe rozhodoval súd, obvinený bol vzatý do väzby pre konkrétne skutočnosti, resp. že osoba bola vzatá a držaná vo väzbe len na čas dovolený zákonom, resp. konkrétnym rozhodnutím väzobného súdu o predĺžení väzby. Do obsahu právomoci ústavného súdu nepatrí preskúmať postup, ako aj správnosť skutkových a právnych záverov všeobecných súdov, ktorý viedol k záveru o existencii zákonného dôvodu na vzatie do väzby. Tento postup skúma opravný súd v riadnom inštančnom postupe, ktorý je funkčne uspôsobený na preskúmanie obsahu trestného spisu, súvisiacich listín, podaní obvineného a prípadne aj ďalších dôkazov osvedčujúcich použitie takéhoto zabezpečovacieho prostriedku, akým je väzba v trestnom konaní (II. ÚS 76/02). Ústavný súd je v súlade so všeobecnou právomocou vyjadrenou v čl. 124 ústavy súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

11. Táto chápaná a rozhodovacou činnosťou aj podporená právomoc ústavného súdu mu umožňuje preskúmať aj napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu, a to z hľadiska, či vzhľadom na nosné dôvody (ratio decidendi) uvedené v sťažnosti je, alebo nie je v súlade s označenými článkami ústavy a dohovoru. Inými slovami, skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené, a tak z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05).

12. Predmetom sťažnosti, ktorú ústavný súd uznesením z 13. júna 2012 prijal na ďalšie konanie, bolo posúdenie predovšetkým tej skutočnosti, či aj vzhľadom na závery vyplývajúce už z nálezu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 55/98 došlo v sťažovateľovej trestnej veci k výraznému prekročeniu zákonnej lehoty väzby, a to nielen v rámci prípravného konania, ale aj celkovej zákonom prípustnej dĺžky trvania väzby v trestnom konaní vrátane konania pred súdom v nadväznosti na trestnoprávnu kvalifikáciu skutkov kladených mu za vinu v tejto jeho trestnej veci *(„V danom prípade došlo k výraznému prekročeniu zákonom povolenej maximálnej lehoty trvania väzby v prípravnom konaní. Rovnako tak došlo k prekročeniu zákonom povolenej maximálnej lehoty väzby aj v zmysle § 76 ods. 6 písm. b) Tr. por...“*).

13. Podľa čl. 17 ods. 1 ústavy osobná sloboda sa zaručuje. Podľa čl. 17 ods. 2 ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok. Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu. Podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom. Podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

14. Dohovor v čl. 5 a ústava v čl. 17 sa svojím obsahom týkajú osobnej slobody jednotlivca. Rozdielom v znení týchto článkov je použitá terminológia, keď čl. 5 dohovoru výslovne priznáva právo či nárok súvisiaci s osobnou slobodou, zatiaľ čo čl. 17 ústavy takéto termíny nepoužíva, ale ustanovuje jasné limity pre štát v prípade zásahov do osobnej slobody jednotlivca.

15. Ústava samotná tvorí jeden celok, a preto zásah do práva na osobnú slobodu nemožno ospravedlňovať len so zreteľom na jej čl. 17. Podmienkou ústavnosti väzby je totiž aj jej súlad s čl. 50 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu. Ústavný príkaz zladiť trestnoprocesný inštitút väzby so zásadou prezumpcie neviny v konkrétnom prípade vyžaduje, aby väzba skutočne trvala len po nevyhnutnú dobu. Okrem toho väzba nutne zasahuje do inak v zásade neporušiteľných oblastí súkromia a dôstojnosti jednotlivca, do výkonu jeho iných ústavou zaručených základných práv a slobôd. Podmienkou ústavnosti väzby preto musí byť aj jej určenie v súlade s takými normami ústavy, ktoré vyjadrujú všeobecné zásady vlastné právnemu štátu pri obmedzovaní základných práv a slobôd. Takouto normou je aj čl. 13 ods. 4 ústavy, podľa ktorého pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel, pričom takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ. Tieto zásady vo vzťahu k čl. 17 ústavy vyžadujú, aby k obmedzeniu osobnej slobody jednotlivca orgánmi činnými v trestnom konaní došlo len tam, kde je to oprávnené na základe zákona, a dokonca i za tejto podmienky len v nevyhnutnom rozsahu vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu.

16. V materiálnom zmysle slova ústava vyžaduje, aby rozhodnutie súdu o väzbe zodpovedalo jednak významu zaručenej osobnej slobody a jednak „dôvodom a času ustanovenému zákonom“. Z ustanovenia čl. 17 ods. 5 ústavy je evidentné, že „rozhodnutie“, „dôvody“ a „čas, na ktorý možno vziať do väzby“, tvoria jeden celok. Vzhľadom na to, že „osobná sloboda“ je ústavne garantovaným princípom a „pozbavenie slobody – väzba“ je výnimkou z neho, musí úvaha súdu o existencii zákonom ustanovených dôvodov a času väzby v konkrétnom prípade zodpovedať vždy tomuto vzťahu medzi princípom a výnimkou. Vo formálnom zmysle slova ústava vyžaduje, aby súd túto svoju úvahu

vyjadril ešte aj spôsobom, ktorý pre rozhodnutie o väzbe ustanovuje zákon. Ústava tak jasne dbá o to, aby väzba ako opatrenie pozbavujúce osobnej slobody bola vykonaná spôsobom poskytujúcim obvinenému základné procesné záruky proti svojvoľnému postupu orgánov činných v trestnom konaní.

17. V zmysle týchto ústavných záruk osobnej slobody musí byť preto väzba chápaná ako výnimočný prostriedok zaistenia obvineného pre účely trestného konania v prípade zistenia skutočností ustanovených zákonom, ktoré odôvodňujú nevyhnutnosť jeho použitia v záujme včasného a náležitého objasnenia trestných činov a spravodlivého postihu ich páchateľov. Výnimočnosti tohto prostriedku musí zodpovedať aj jeho čas použitia tak, aby väzba nepresiahla v konkrétnom prípade s ohľadom na jeho okolnosti nevyhnutnú dobu. Trvanie väzby možno totiž v konkrétnom prípade ospravedlniť, len ak existujú jasné náznaky skutočného verejného záujmu, ktoré napriek prezumpcii neviny prevažujú nad právom obvineného na osobnú slobodu. Trvanie väzby nad lehotu, ktorá je zákonom ustanovená ako maximálna, už podľa ústavy nemožno v žiadnom prípade ospravedlniť.

18. Ústavný súd vo svojej judikatúre k čl. 17 ods. 2 ústavy uviedol, že vo vzťahu k väzbe obsahuje také práva, akými sú napríklad právo byť vo väzbe len zo zákonného dôvodu a na základe rozhodnutia sudcu alebo súdu; právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd neodkladne alebo urýchlene rozhodol o zákonnosti väzby a nariadil prepustenie, ak je táto nezákonná; právo nebyť vo väzbe dlhšie ako po dobu nevyhnutnú, resp. primeranú dobu alebo byť prepustený počas konania, pričom prepustenie môže byť podmienené zárukou (III. ÚS 7/00, I. ÚS 100/04). Z čl. 17 ods. 2 ústavy vyplýva neodmysliteľná súvislosť medzi väzobným dôvodom uvedeným v zákone a rozhodnutím sudcu alebo súdu, a to nielen pri rozhodnutiach o vzatí do väzby, ale aj počas ďalšieho trvania väzby. Základné právo podľa čl. 17 ods. 2 ústavy vo svojom znení odkazuje na zákon, a preto pri posudzovaní otázky jeho rešpektovania alebo porušenia musí brať ústavný súd do úvahy zákonnú úpravu a jej aplikáciu príslušným orgánom, pričom v prípade zistenia závažného porušenia zákonnosti ide aj o porušenie ústavnosti (III. ÚS 48/00). Rovnako aj z čl. 17 ods. 5 ústavy vyplýva, že do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom. Príslušná zákonná úprava obsiahnutá predovšetkým v Trestnom

poriadku je tak integrálnou súčasťou ústavného rámca zaručenej osobnej slobody (II. ÚS 55/98).

19. Podľa § 71 ods. 1 Trestného poriadku obvinený môže byť vzatý do väzby len vtedy, ak doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu, sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený a z jeho konania alebo ďalších konkrétnych skutočností vyplýva dôvodná obava, že ujde alebo sa bude skrývať... [písm. a)]... bude pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených... [písm. b)]... bude pokračovať v trestnej činnosti... [písm. c)]...

20. Prípustnosť dĺžky trvania väzobného stíhania je upravená v § 76 a nasl. Trestného poriadku. Podľa § 76 ods. 1 Trestného poriadku väzba v rámci základnej alebo predĺženej lehoty väzby v prípravnom konaní a väzba v konaní pred súdom môže trvať len nevyhnutný čas. Podľa § 76 ods. 2 Trestného poriadku základná lehota väzby v prípravnom konaní je sedem mesiacov... Podľa § 76 ods. 6 Trestného poriadku celková lehota väzby v prípravnom konaní spolu s väzbou v konaní pred súdom nesmie presiahnuť a) dvanásť mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre prečin, b) tridsaťšesť mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre zločin, c) štyridsaťosem mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre obzvlášť závažný zločin. Podľa § 76 ods. 7 Trestného poriadku z lehoty uvedenej v odseku 6 pripadá na prípravné konanie najviac a) sedem mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre prečin, b) deväťnásť mesiacov..., c) dvadsaťpäť mesiacov... Podľa § 78 Trestného poriadku pre trvanie väzby z dôvodov podľa § 71 ods. 2 sa použije § 76 ods. 1 až 5 a ods. 8 až 10. Doba trvania väzby z dôvodov podľa § 71 ods. 2 spolu s už vykonanou väzbou podľa § 71 ods. 1 môže v prípravnom konaní presiahnuť lehoty uvedené v § 76 ods. 7 len v rozsahu novej základnej sedemmesačnej lehoty väzby z dôvodov podľa § 71 ods. 2, celková doba trvania väzby z dôvodov podľa § 71 ods. 2 spolu s už vykonanou väzbou podľa § 71 ods. 1 nesmie presiahnuť lehoty uvedené v § 76 ods. 6, okrem predĺženia podľa § 76a. Podľa § 79 ods. 1 Trestného poriadku ak pominie dôvod väzby, dôvod na jej ďalšie trvanie alebo uplynie lehota uvedená v § 76 ods. 6 alebo 7 alebo § 78, musí byť obvinený ihneď prepustený na slobodu. ...

21. Mnohosť trestnej činnosti toho istého páchateľa má významné procesnoprávne a hmotnoprávne dôsledky. Z procesnoprávnych dôsledkov je to predovšetkým zásada vyjadrená v ustanovení § 18 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého o všetkých trestných činoch toho istého obvineného a proti všetkým obvineným, ktorých trestné činy spolu súvisia, sa môže vykonať spoločné konanie, ak to zrejme nebude brániť ukončeniu veci v primeranej lehote. Táto procesná zásada však nie je absolútna, pretože podľa ustanovenia § 21 ods. 1 Trestného poriadku na urýchlenie konania alebo z iných dôležitých dôvodov možno konanie o niektorom z trestných činov alebo proti niektorému z obvinených vylúčiť zo spoločného konania. Hmotnoprávnym dôsledkom mnohosti trestnej činnosti toho istého páchateľa je predovšetkým jej postih uložením úhrnného alebo súhrnného trestu, ktorý prichádza do úvahy za podmienok uvedených v hmotnoprávnom predpise (zákone č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v platnom znení, resp. zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon účinný do 1. januára 2006) v závislosti od toho, či sa o zbiehajúcich trestných činoch rozhoduje v jednom trestnom konaní (úhrnný trest) alebo postupne v dvoch samostatných trestných konaniach (súhrnný trest). Ak sa viedlo proti páchateľovi trestné konanie vo väzbe a dôjde v tomto konaní k jeho odsúdeniu, započíta sa mu doba strávená vo väzbe do uloženého trestu, prípadne do trestu úhrnného alebo súhrnného, pokiaľ je vzhľadom na druh uloženého trestu započítanie možné.

22. Ústavný súd vo svojej judikatúre stabilne uplatňuje zásadu prednosti ústavne konformného výkladu (napr. IV. ÚS 186/07, PL. ÚS 15/98, II. ÚS 148/06), z ktorej okrem iného vyplýva, že „v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických osôb alebo právnických osôb. Inak povedané, všetky orgány verejnej moci sú povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd.“ (II. ÚS 148/06, IV. ÚS 186/07). Ústavný súd pri riešení (rozhodovaní) konkrétnych prípadov nesmie opomínať, že prijaté riešenie (rozhodnutie) musí byť akceptovateľné aj z hľadiska všeobecne ponímanej spravodlivosti (m. m. IV. ÚS 1/07, IV. ÚS 75/08, I. ÚS 57/07, I. ÚS 82/07, IV. ÚS 182/07).

23. Ústavný súd mal v danom prípade na pamäti, že sťažovateľ je trestne stíhaný vo viacerých súbežných trestných veciach nachádzajúcich sa ešte v prípravnom konaní alebo už v konaní pred súdom. V týchto súbežne prebiehajúcich/viacerých trestných veciach sa nachádza vo výkone väzby po dobu niekoľkých rokov, a teda je vo výkone väzby kumulovane po dlhú dobu. Ako už konštatoval ústavný súd vo svojom náleze č. k. II. ÚS 55/98-120 z 9. februára 2000, „Vylúčenie konania o jednom z trestných činov na samostatné konanie podľa § 23 Trestného poriadku (podľa zákona č. 141/1961 Zb. Trestný poriadok účinného do 1. januára 2006, pozn.) ešte neznamená, že § 38 Trestného zákona (podľa zákona č. 141/1961 Zb. Trestný poriadok účinného do 1. januára 2006, pozn.) nebude umožňovať v rámci trestného konania započítanie väzby do uloženého trestu. Ak by sa v tomto prípade pripustila zákonnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní, potom páchateľ, ktorý by spáchal v jednom časovom období viac trestných činov na rôznych miestach, by mohol byť v jednom takto vyčlenenom konaní orgánmi činnými v trestnom konaní vzatý do väzby na tri roky, potom v druhom na ďalšie tri roky, v treťom na ďalšie tri roky, až kým by nedošlo k právoplatnému odsudzujúcemu rozsudku v jednom z týchto trestných konaní. Pri posudzovaní dodržania maximálnej zákonom stanovenej dĺžky trvania väzby nie je rozhodujúce, ako dlho bol navrhovateľ vo vyšetrovacej väzbe pre trestný čin..., ale rozhodujúce je, že pre tento trestný čin už vo väzbe bol, a samotné vylúčenie veci na samostatné konanie neodôvodňuje začatie plynutia novej lehoty stanovenej pre ďalšiu väzbu.“.

24. S uvedeným názorom sa vo svojom ostatnom uznesení sp. zn. 3 Tost 5/2012 z 22. februára 2012 stotožnil aj najvyšší súd, keď k posúdeniu celkovej dĺžky trvania väzby sťažovateľa v podstatnom dôvodil:

„Ako konštatoval Ústavný súd vo svojom rozhodnutí II. ÚS 55/98 vylúčenie jednej z viacerých spoločne trestne stíhaných vecí vo väzbe u toho istého obvineného na samostatné konanie s dôsledkom, že ďalej sa výkon väzby už nebude vzťahovať na vylúčenú vec, ako také nie je v rozpore s ústavnými zárukami osobnej slobody takéhoto obvineného. Do rozporu s nimi by sa však takýto postup orgánov činných v trestnom konaní s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu mohol dostať napr. vtedy, ak by preň neboli dané dôležité dôvody alebo by sa ním zjavne sledovalo dosiahnutie predĺženia väzby nad zákonom

stanovený časový limit jej trvania, alebo by inak mal za následok svojvoľné držanie obvineného vo väzbe.

V posudzovanom prípade nie je sporu o tom, že dôležité dôvody pre trvanie väzby na strane obvineného tu sú, najmä dôvod útekovej väzby, keďže obvinený je občanom cudzieho štátu, ktorý nie je členským štátom Európskej únie, a na území Slovenskej republiky nemá v súčasnosti trvalý ani tolerovaný pobyt. Táto skutočnosť naozaj zakladá dôvodnú obavu, že by mohol obvinený utiecť, resp. sa skrývať a tak sa vyhýbať trestnému konaniu, príp. trestu, ktorý mu hrozí. Na druhej strane však treba uviesť, že v danom prípade nie je možné úplne vylúčiť pochybnosti o skutočnosti, že držanie obvineného vo väzbe, resp. vo výkone trestu odňatia slobody už 10 rokov sa môže javiť ako svojvoľné a hlavne účelové obmedzovanie osobnej slobody obvineného v snahe dosiahnuť jeho odsúdenie za závažné delikty, najmä keď tento bol prezentovaný ako vodca ilegálneho mafiánskeho zoskupenia.

Pokiaľ teda prirátame k vyššie uvedenému času, ktorý už obvinený Y. strávil za vyššie uvedené skutky vo väzbe s časom, ktorý uplynul od jeho vzatia do väzby 27. júla 2012 (takmer sedem mesiacov), zistíme, že pre dva z vyššie uvedených skutkov už maximálna lehota väzby pre celé trestné konanie prípustná pre zločin v zmysle § 76 ods. 6 písm. b/ Trestného poriadku uplynula. Zároveň treba dodať, že obvinený je väzobné stíhaný súčasne pre všetky štyri skutky; nemožno ich teda od seba oddeľovať, lebo ide o jednu trestnú vec, v ktorej je vo väzbe.

K ďalšej námietke uvedenej v sťažnosti, a síce, že obvinený bol vzatý do väzby na základe nesprávneho ustanovenia Trestného poriadku treba poznamenať, že obvinený bol rozsudkom Okresného súdu Bratislava I, sp. zn. 4 T 106/09, zo dňa 27. júla 2011 v plnom rozsahu oslobodený spod obžaloby pre iný trestný čin a zároveň bol prepustený z väzby. Následne v ten istý deň bola obmedzená osobná sloboda obvineného zadržaním políciou. Prokurátor podal sudcovi pre prípravné konanie návrh na vzatie obvineného do väzby v zmysle § 71 ods. 1 písm. a/ a písm. c/ Trestného poriadku. Na verejnom zasadnutí konanom dňa 29. júla 2011 rozhodol sudca pre prípravné konanie Špecializovaného trestného súdu v Pezinku, pracovisko Banská Bystrica, uznesením sp. zn. Tp 65/2011, o vzatí obvineného do väzby z dôvodov uvedených v § 71 ods. 1 písm. a/ a písm. c/ Tr. por., pričom väzba začala plynúť 27. júla 2011 od 15.20 hod.

Táto väzba od 27. júla 2011 začala fakticky nadväzovať na väzbu, ktorú už obvinený vykonával. Podľa uznesenia Špecializovaného trestného súdu z 29. júla 2011, sp. zn. Tp 65/2011, obvinený je trestne stíhaný za tie isté skutky posudzované ako uvedené trestné činy, pre ktoré bol vo väzbe od 25. júna 2002 minimálne do 19. mája 2005, kedy táto vec bola vylúčená na samostatné konanie. V tej dobe v tejto trestnej veci bol obvinený vo väzbe 2 roky a 329 dní, a to za situácie, že podľa porovnania s teraz účinným Trestným zákonom trestné stíhanie bolo vedené za delikty vykazujúce znaky zločinu (prečinu), kde maximálna doba trvania väzby je zákonom stanovená na 36 mesiacov, pričom len polovica tejto doby (+1 mesiac) sa môže viazať na prípravné konanie. Obvinený je však v súčasnosti vo väzbe v tej istej trestnej veci, ktorá je ešte len v štádiu prípravného konania (19-mesačná lehota trvania takej väzby je už výrazne prekročená).

Zároveň ale je výrazne prekročená aj celková doba trvania väzby (predtým 2 roky a 329 dní, na čo nadväzuje terajšia väzba od 27. júla 2011 doteraz, teda 6 mesiacov a 28 dní, spolu skoro 42 mesiacov).

Je potrebné tiež akcentovať, že obvinený bol teraz vzatý do väzby podľa § 71 ods. 1 Tr. por.; nejde teda o prípad tzv. opätovného vzatia do väzby v tej istej veci podľa § 71 ods. 2 Tr. por. Je pritom zrejmé, že neboli naplnené podmienky stanovené v § 71 ods. 2 Tr. por. a zrejme súd prvého stupňa preto pri vzatí obvineného do väzby 29. júla 2011 uvedené ustanovenie ani nepoužil.

S poukazom na citované rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II, US 55/98, tento postup súdu prvého stupňa je akceptovateľný, lebo v časti trestnej veci vylúčenej v prípravnom konaní 19. mája 2005 na samostatné konanie podľa predloženého spisu sa od 19. mája 2005 do 25. júla 2011 prakticky nekonalo. Zároveň však ani rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky nijako nepripúšťa predlžovanie lehoty trvania väzby nad zákonom povolenú hranicu.

Stav v rozhodovanej veci pritom je ešte komplikovanejší: po vylúčení časti veci na samostatné konanie 19. mája 2005 nebolo zistené rozhodnutie, ktoré by upravovalo režim väzby. Len z neskorších rozhodnutí vyplýva, že väzba obvineného sa viazala na trestné stíhanie vedené za skutok právne posudzovaný ako vražda, ktoré bolo predtým súčasťou spoločného konania. Tento stav je potrebné akceptovať ako realitu; ak by sa väzba

obvineného bola viazala na trestné stíhanie za delikty, ktoré sú teraz predmetom prebiehajúceho konania, maximálna lehota jej trvania by uplynula už podstatne skôr.

Najvyšší súd ako súd rozhodujúci o sťažnosti teda rezultuje, že sťažnosť obvineného je dôvodná, lebo maximálna zákonom povolená lehota trvania väzby v rozhodovanej veci bola prekročená. Najvyšší súd preto podľa § 194 ods. 1 písm. a/ Tr. por. zrušil napadnuté uznesenie a hoci dôvody väzby obvineného existujú, podľa § 79 ods. 1 Tr. por. musel rozhodnúť o jeho prepustení z nej.“

25. Ako už ústavný súd uviedol (pozri bod 10 a 11), v prípadoch posudzovania individuálnych sťažností podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je jeho úlohou ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti preskúmať spôsob, akým boli predmetné právne predpisy aplikované v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov s ich dôsledkom/intenzitou zásahu voči ústavou a príslušných medzinárodných zmlúv garantovaných základných práv a slobôd sťažovateľa.

26. Preskúmajúc argumentačné námietky sťažovateľa proti napadnutému rozhodnutiu najvyššieho súdu a v kontexte záverov uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Tost 5/2012 z 22. februára 2012 a už citovanej judikatúry ústavného súdu ústavný súd konštatuje porušenie sťažovateľom označených práv napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu, keďže už v čase jeho vydania 16. januára 2012 došlo k prekročeniu celkovej prípustnej doby väzby sťažovateľa nielen v rámci prípravného konania, ale aj celkovej prípustnej doby väzby v celom trestnom konaní. Teda podľa názoru ústavného súdu najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí nezohľadnil hľadisko potreby ochrany ústavou a medzinárodnými zmluvami garantovaných základných ľudských práv a slobôd, z ktorých jeho uznesenie sp. zn. 5 Tost 1/2012 zo 16. januára 2012 vybočovalo.

27. Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje porušenie základného práva sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 ústavy a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 a ods. 4 dohovoru, tak ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto rozhodnutia.

IV.

28. Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší. Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

29. Sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd zrušil uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Tost 1/2012 zo 16. januára 2012. Ústavný súd v súvislosti s týmto návrhom sťažovateľa dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci nie je nevyhnutné, aby využil aj svoju právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy, a preto nevyhovel jeho návrhu na zrušenie predmetného rozhodnutia, a to s prihliadnutím aj na tú skutočnosť, že sťažovateľ bol následným uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 Tost 5/2012 z 22. februára 2012 prepustený z väzby na slobodu. Preto v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku.

30. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

31. Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. Sťažovateľ žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 100 000 € z dôvodov uvedených v sťažnosti. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

32. Zohľadniac už uvedené v bode 29 *in fine* ústavný súd nepovažoval za účelné ani vhodné priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie, keďže vyslovenie porušenia sťažovateľom označených práv a priznanie náhrady trov konania považoval v okolnostiach danej veci za dostačujúce. Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku v bode 3 tohto nálezu.

33. Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastupovaním advokátom v konaní pred ústavným súdom. Sťažovateľ si uplatnil náhradu trov právneho zastúpenia vo výške *„... 1.520,06 Eur...“*. Ústavný súd v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľovi náhradu trov konania, a to za vykonanie dvoch úkonov právnej služby (príprava a prevzatie zastupovanie a podanie sťažnosti ústavnému súdu) vykonaných v roku 2012 (127,16 €/úkon právnej služby + 2 x 7,63 € režijný paušál). Sťažovateľovi tak vznikol nárok na úhradu trov konania v celkovej sume 323,50 € vrátane 20 % DPH, tak ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu v bode 2.

34. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

35. Zo všetkých uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. augusta 2012